

ZARZĄDZENIE NR 3/24
DYREKTORA WROCŁAWSKIEGO ZESPOŁU ŻŁOBKÓW
z dnia 2 stycznia 2024 r.

w sprawie wprowadzenia Katalogu oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych we Wrocławskim Zespole Żłobków

Na podstawie § 4 ust. 1 statutu Wrocławskiego Zespołu Żłobków, stanowiącego załącznik do uchwały nr IX/174/11 Rady Miejskiej Wrocławia z dnia 19 maja 2011 r. w sprawie utworzenia jednostki organizacyjnej Gminy Wrocław, działającej w formie jednostki budżetowej pod nazwą Wrocławski Zespół Żłobków oraz nadania jej statutu i pełnomocnictwa Prezydenta Wrocławia nr 194/I/JO/20 z dnia 18 września 2020 r. zarządzam, co następuje:

§ 1

W celu realizacji funkcji opiekuńczej, pielęgnacyjnej, wychowawczej i edukacyjnej przez żłobki wchodzące w skład Wrocławskiego Zespołu Żłobków wprowadzam do stosowania zasady Katalogu oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych we Wrocławskim Zespole Żłobków stanowiący załącznik do zarządzenia.

§ 2

1. Pracownicy żłobków zobowiązani są do postępowania zgodnie z przyjętymi zasadami w Katalogu oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych we Wrocławskim Zespole Żłobków.
2. Nadzór nad wykonaniem zarządzenia powierzam kierownikom żłobków.

§ 3

Traci moc zarządzenie nr 14/2011 Dyrektora Wrocławskiego Zespołu Żłobków z dnia 23 listopada 2011 r. w sprawie wprowadzenia Katalogu niezbędnych oddziaływań wychowawczo-pielęgnacyjnych dla dzieci uczęszczających do grup: I, II, III.

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

DIREKTOR
Małgorzata Jankowska

załącznik do zarządzenia nr 3/24
Dyrektora Wrocławskiego Zespołu Żłobków
z dnia 2 stycznia 2024 r.

KATALOG ODDZIAŁYWAŃ OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH WE WROCŁAWSKIM ZESPOLE ŻŁOBKÓW

2 stycznia 2024 r.

Ogólne cele zajęć opiekuńczo - wychowawczych :

- Zapewnienie dziecku opieki i warunków bytowych zbliżonych do warunków domowych.
- Zagwarantowanie poczucia miłości, bezpieczeństwa i pozytywnych relacji w grupie rówieśniczej.
- Kształtowanie umiejętności samoobsługowych i nawyków higienicznych.
- Wyrabianie właściwych kontaktów społecznych z opiekunami oraz z innymi dziećmi w grupie.
- Wspomaganie dziecka w jego rozwoju psychicznym, fizycznym i społecznym.
- Uwzględnianie indywidualnego rozwoju psychofizycznego dziecka.
- Wzmacnianie poczucia wartości dziecka.
- Rozbudzanie wrażliwości artystycznej dziecka.
- Stwarzanie warunków do rozwijania samodzielności dziecka. Motywowanie do samodzielnego podejmowania działań.
- Rozbudzanie umiejętności poznawania otoczenia przez dziecko.
- Stwarzanie warunków do rozbudzania wyobraźni i fantazji.
- Kształtowanie umiejętności artystycznej dziecka w obszarze plastyki, muzyki i ruchu.
- Dbłość o harmonijny rozwój dziecka.
- Wzmacnianie dzieci za zachowanie, tworzenie i osiągnięcia.
- Bieżące informowanie rodziców o sukcesach dziecka i funkcjonowaniu w grupie rówieśniczej.
- Rozwijanie mowy dziecka poprzez poszerzanie zasobów słów i komunikację interpersonalną.
- Rozwijanie motoryki małej i dużej u dziecka.
- Kształtowanie umiejętności technicznych dziecka poprzez organizację zabaw konstrukcyjnych.
- Wspomaganie rozwoju intelektualnego dziecka poprzez czytanie i opowiadanie.
- Wdrażanie zabaw edukacyjnych i twórczych celem rozwijania intelektu oraz osiągania sukcesów.

6-12 miesięcy

Rozwój motoryczny	● Dostarczanie zabawek o różnej fakturze, wydających dźwięki przy ich poruszaniu. ● Zabawa w tzw. rowerek (poruszamy nóżki dziecka jak do pedałowania). ● Układanie dziecka na brzuszek, a wokół niego rozłożenie zabawek, po które maluszek będzie sięgał, a nawet z czasem zacznie do nich pełzać. ● Posadzenie dziecka w „gniazdo”, zawieszając nad głową, na wysokości rąček łatwe do chwytania zabawki. ● Dostarczanie dziecku zabawek łatwych do chwytania i podnoszenia, do trzymania w obu rękach, do uderzania jedno o drugie, wydających dźwięki. ● Korzystanie z gryzaków, gdyż w tym okresie intensywnie wyzyskują się zęby i maluchowi przynosi ulgę masowanie dziąseł. ● Uatrakcyjnianie pobytu na dywanie zabawkami, które wprowadzone w ruch toczą się i obracają (np.: kule, bączki, napędzane samochodziki) oraz zabawkami, na które będzie próbowało się wspinać. ● Zachęcanie do samodzielnego podciągania się, do siadania/samodzielnego siadania z pozycji raczkowania. ● Podtrzymywanie w pozycji stojącej, pobudzanie do podskakiwania. ● Wywoływanie kroczków bocznych przy barierce, schylania się i kucania. ● Nakłanianie do samodzielnego (bez pomocy opiekuna) chodzenia, wspinania się. ● Zachęcanie do zabaw z ciągnięciem, popychaniem, rzucaniem.
Rozwój zabawy	● Zachęcanie dziecka do podążania za zabawkami, np. poprzez skupienie wokół malucha zabawek, które można wprowadzić w ruch. ● Włączenie zabaw, podczas których dziecko śledzi ruch zabawki, poszukuje jej wzrokiem. Takie zabawy koordynują funkcjonowanie analizatora wzrokowo-ruchowego, a gdy zabawka wydaje dźwięki, to także uaktywnia się percepcja słuchowa. Zabawy można organizować na

matach kreatywnych.

- Zabawy z wykorzystaniem bujania, np.: przy pomocy bujaka czy huśtawki. Bujając dziecko, wirując z dzieckiem, stymulujemy jego układ przedsionkowy, który odpowiada za prawidłowe reakcje ciała podczas zmian położenia w przestrzeni. Ponadto bujanie i kołysanie uspokaja i wycisza.
- Zabawy polisensoryczne, np.: stymulowanie zmysłów dziecka przedmiotami o różnej fakturze, wydającymi dźwięki. Wyciągamy z pudełka przedmiot i opowiadamy dziecku o jego właściwościach, równocześnie zaczynając się nim bawić (pocierać, gładzić, muskać po twarzy, ściskać). Zapraszamy dziecko do zabawy, do eksperymentowania przedmiotem. Zabawy polisensoryczne sprzyjają aktywności manipulacyjnej. Dziecko manipulując przedmiotami, angażuje spostrzeżenia wzrokowe, słuchowe, dotykowe oraz złożone ruchy rąk.
- Zabawy paluszkowe, np.: sadzamy dziecko na własnych kolanach lub sadzamy je w bujaku i melodyjnie recytujemy rymówkę: idzie myszka do Franciszka (prowadzimy palec po ręce dziecka). Tu wskoczyła (szybko wsuwamy palec za kołnierz lub pod koszulkę). Tu się skryła (wsuwamy rękę w rękaw). Zabawę powtarzamy tak długo, jak dziecko jest nią zainteresowane.
- Zabawy manipulacyjne: inicjujemy zabawę przedmiotem, którego wykorzystanie sprzyja podejmowaniu przez dziecko działań manipulacyjnych, np.: kostka edukacyjna, piramidka, sorter. Bierzemy kostkę, klocek, przedmiot, pytając: Gdzie to pasuje? Jak to ułożymy? Gdzie to można włożyć? Dziecko dopasowuje według określonego wzorca lub zasady, rozpoznaje i różnicuje kształty, stymuluje czynności grafomotoryczne (manualne). Dorosły podąża za myśleniem dziecka: opisuje wykonywane przez nie czynności, nazywa przedmioty i utwierdza malucha w przekonaniu, że podejmuje dobre decyzje. Podczas tych zabaw, które zwykło się określać jako manipulację specyficzną, zachęcamy dziecko nie tylko do manipulowania

	przedmiotami, ale także do potrząsania, naciskania i stukania przedmiotem o inny przedmiot. Do tych zabaw wykorzystujemy m.in.: klocki, kształtki, piłeczki, pałeczki, foremki. ● Zabawy z wykorzystaniem farb, np.: dziecko zanurza swoje rączki, paluszki w palecie z farbami i próbuje przenieść kolor na kartkę w postaci ciałek, kropeczek, zygzaczków.
Rozwój społeczno-emocjonalny	● Zwracanie się do dziecka po imieniu, utrzymywanie kontaktu wzrokowego i głosowego (mimika, ekspresja, intonacja głosu). ● Prowadzenie zabaw kontaktowo-dotykowych. ● Podkreślanie wagi osiągnięć dziecka, obdarowywanie go pochwałami. ● Prowadzenie zabaw kontaktowo-naśladowczych, kontaktowo-paluszkowych. ● Pokazywanie i nazywanie przedmiotów. ● Rozpoznawanie dzieci po imieniu. ● Prośbie o podanie zabawki z podziękowaniem za wykonaną czynność. ● Nauka szacunku wobec innych i szacunku do przedmiotów. ● Bliski kontakt z dzieckiem w różnych sytuacjach (śpiew, taniec z dzieckiem na rękach, taniec z dzieckiem). ● Akceptowanie wyrażanych emocji przez dzieci. ● Odnoszenie się do dzieci w sposób ciepły i życzliwy. ● Okazywanie zainteresowania tym co dziecko robi. ● Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z dzieckiem i używanie niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem. ● Opiekunowie dopasowują swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu do tego co wyraża dziecko. ● Opiekunowie są uważni na aktualne potrzeby dziecka i starają się je zaspokoić. ● Opiekunowie w trakcie zabawy/rozmowy z dzieckiem starają się być na jego wysokości – kucając lub siadając obok. ● Aranżowanie przestrzeni w taki sposób, aby dziecko mogło widzieć, co robią inni uczestnicy grupy.

Rozwój samodzielności	● Mówienie do dziecka w celu wywołania samodzielnego poruszania główką, przekręcania ną brzuszkiem/pleckami w kierunku głosu. ● Uczucie samodzielnego jedzenia poprzez podawanie jedzenia do rączki (ważne jest obserwowanie dziecka by się nie zakrztusiło), np. podawanie skórki chleba do samodzielnego jedzenia, kubeczka do picia. ● Kołysanie i bujanie dziecka – wspomagana jest w ten sposób koordynacja ruchowa, która prowadzi do samodzielnego raczkowania, chodzenia, tańczenia. ● Zawieszanie zabawek na odpowiedniej wysokości, kładzenie pluszaków tak, by maluch mógł je dosięgnąć. Gdy dziecko zaczyna próbować dotykać różnych zabawek, stwarzamy mu okazję, by osiągało sukcesy. ● Nieprzeszkadzanie dziecku w samodzielnej zabawie. Jeśli dziecko patrzy się w jeden punkt prawdopodobnie coś obserwuje. ● Odzwierciedlanie zachowania dziecka. Gdy dziecko się do nas uśmiecha odpowiadamy mu uśmiechem. ● Zapewnienie odpowiednich warunków do snu i czuwania. ● Krótkie sadzanie na nocniku/wysadzanie dzieci stabilnie siedzących. ● Utrwalanie nawyku jedzenia łyżeczką. ● Utrwalanie i usprawnianie nawyku picia z kubeczka. ● Zachęcanie do współdziałania w ubieraniu.
Rozwój poznawczo - sensoryczny	● Przesuwanie barwnych przedmiotów w polu widzenia. ● Układanie rączek na zabawkach, pobudzanie do chwytania, manipulacji (podawanie zabawek z różnych stron, zachęcanie do ruchu postukiwania, przekładania). ● Wywoływanie reakcji na dźwięk (np. grzechotką). ● Podawanie po jednym przedmiocie do obu rączek. ● Kształtowanie chwytu nożycowego/pęsetowego. ● Chowanie i odszukiwanie przedmiotów. ● Zachęcanie/wywoływanie postukiwania, wyrzucania. ● Podawanie przedmiotów do ćwiczenia chwytu nożycowego, czynności otwierania i zamykania, przekładania, przesypywania, nakładania,

	dopasowywania, mieszania, piętrzenia. ● Umożliwianie zabaw przedmiotami o różnej fakturze i twardości. ● Zapoznavanie dzieci z porami roku i warunkami atmosferycznymi. ● Zapoznavanie dzieci ze zwierzętami oraz z przedmiotami codziennego użytku. ● Pobudzanie do gaworzenia (wypowiadanie spółgłosek wargowych, przedniojęzykowych, samogłosek). ● Pokazywanie i nazywanie tych samych zabawek (krótkie nazwy). ● Powtarzanie łańcuchów sylabowych. ● Wywoływanie reakcji na imię. ● „Zabawy w echo”, pokazywanie i nazywanie przedmiotów (umożliwianie ich zbadania). ● Kształtowanie orientacji psychoruchowej. ● Podawanie prostych poleceń. ● Symulowanie dialogu – każdy komunikat ze strony opiekuna powinien wiązać się ze swobodną przestrzenią na wydanie odpowiedzi werbalnej lub niewerbalnej ze strony dziecka. ● Łączenie zabaw manipulacyjnych ze słowem (krótkie polecenia). ● Wprowadzanie nakazów i zakazów. ● Wprowadzanie wyrazów dźwiękonaśladowczych. ● Powtarzanie prostych wyrazów (rozwijanie mowy czynnej, doskonalenie biernej). ● Rozpoznawanie dzieci z grupy wg imion. ● Przeprowadzanie ćwiczeń artykulacyjnych. ● Wprowadzanie książeczek. ● Nauka wodzenia paluszkiem po śladzie. ● Zabawa na pojęciu stałości obiektu, np. w „akuku”.
Rozwój mowy	● Nazywanie otaczających dziecko przedmiotów, wykonywanych właśnie czynności, czy odczuwanych przez dziecko emocji – wówczas opiekunowie dostarczają poprawnych wzorców językowych.

- Wzmacnianie wokalizacji dziecka, poprzez naśladowanie wydawanych przez niego dźwięków.
- Zachęcanie dziecka do naśladowania wymawianych samogłosek i sylab – dorośli wypowiada dźwięk, a dziecko powtarza.
- Opiekunowie powinni starać się nazywać te fragmenty rzeczywistości na które dziecko patrzy – chwile kiedy interesuje się ono czymś w swoim otoczeniu, ułatwiają mu zapamiętywanie słyszanych nazw.
- Nazywanie rzeczywistości podczas zabaw i innych form spędzania czasu.
- Gdy dziecko zaczyna dzielić uwagę z dorosłymi i sygnalizować np. wskazywać coś palcem, to opiekunowie nie powinni tego ignorować lecz opisywać wskazywaną przez dziecko rzecz.
- Dbanie o zapewnienie dziecku bodźców werbalnych możliwych do powtórzenia - pozwalamy dziecku gaworzyć wymawiając szereg zróżnicowanych sylab.
- Śpiewanie dziecku kołysanek lub czytanie bajek szeptem, raz do jednego raz do drugiego ucha.
- Proponowanie dziecku zabawę z wykorzystaniem książeczek ze zwierzątkami, pacynek na palce, maskotek – mówienie do dziecka swoim głosem, ale też czasem zmienionym i udawanie naśladowania dźwięków zwierząt i przedmiotów.
- Wzbogacanie komunikatów także o gesty, np. mówiąc “papa” wykonywanie gestu “papa”, “brawo” - klaskanie w dłonie, “nie ma” - pokazywanie to gestem. Upewnianie się, że dziecko zwraca uwagę na opiekuna i gest, który pokazuje.

12-18 miesięcy

Rozwój motoryczny	● Ćwiczenia ogólnorozwojowe (pełzanie, raczkowanie, skłony, wyprosty, kucanie, schyłanie się). ● Ćwiczenia w chodzeniu po prostej z przestępowaniem przeszkody. ● Ćwiczenie umiejętności toczenia i rzucania piłką. Ćwiczenia w rzucaniu w dal, górę i do celu (w pozycji siedzącej i stojącej). ● Nauka manipulowania małymi przedmiotami i samodzielnego posługiwania się sztućcami. ● Tworzenie torów przeszkód dopasowanych do możliwości dzieci. Do torów warto wykorzystywać np.: piankowe klocki, dywany sensoryczne, piłki o różnej fakturze, ławki gimnastyczne. Ćwiczenia we wspinaniu/wdrapywaniu się, przechodzenie przez przeszkodę z pozycji siedzącej, wchodzenie na przeszkodę i schodzenie z niej (krok dostawny). ● Wykorzystanie w zabawie kolczastych piłek, które stymulują i pobudzają receptory czuciowe znajdujące się na skórze całego ciała. Taką piłeczką można masować plecki dziecka, może ono samodzielnie rolować ją stopami, przekładać z ręki do ręki. ● Włączenie zabaw kształcących orientację w schemacie ciała, np.: pokaż proszę, gdzie masz oczy, gdzie masz uszy, a gdzie nos. Gdzie masz ręce, gdzie masz nogi, gdzie na głowie rośnie włos – mówimy coraz szybciej, dziecko wskazuje odpowiednio oczy, uszy itd. ● Zabawy narzędziami piśmiennymi adekwatnymi do tego wieku (pastele, kredki świecowe, kreda, gruby pędzel, gąbka, własne palce), którymi dziecko podejmuje próby zamalowywania dużych powierzchni. ● Zbieranie drobnych elementów dwoma palcami (ziarenka, guziki, małe piłeczki, pchełki). ● Stemplowanie i wydzieranie, naklejanie elementów na papier. ● Zwijanie paluszkami chusteczki, tasiemki.
---------------------------------	--

	● Układanie układanek, puzzli. ● Budowanie wieży z klocków i torów samochodowych. ● Zabawy ruchowo - naśladowcze, umuzykalniające.
Rozwój zabawy	● Zabawy klockami, piramidkami, krążkami – rozwijają nabywane już wcześniej umiejętności manipulacyjne. Dostarczamy dziecku 3–4 klocki/krążki, piramidki, zachęcając do ich piętrzenia, nakładania na trzpień. Przy okazji rozmawiamy z maluchem, liczymy kolejność odkładanych klocków, mówimy, jaki jest ich kolor i podziwiamy powstałą wieżę. Pozwólmy dziecku przewrócić wieżę, co zapoczątkuje postrzeganie związków logicznych pomiędzy akcją a reakcją. Można także wykorzystać zabawki składające się z kilku części, które można wkładać jedno w drugie. ● Zachęcamy dziecko, aby podjęło aktywność przy stolicku manipulacyjnym, przy ściance/tablicy manipulacyjnej. Zabawa stymuluje motorykę małą, koordynację wzrokowo-ruchową, rozwija wyobraźnię przestrzenną. Muzyka uruchamiana przyciskami przez dziecko zachęca do skupienia uwagi na słuchaniu, do kiwania się w jej rytm, do tańczenia, stymuluje także kształtowanie się elementów prozodycznych. Bardzo inspirujące doznaniowo są tablice zmysłowe wysadzone kamyczkami, muszelkami, materiałami o różnej fakturze, tablice edukacyjne, na których znajdują się kłódki do zamykania, zamki błyskawiczne do suwania, zamki w których można przekręcać klucz. ● Dorosły przygotowuje dla dziecka plastikowe butelki napełnione różnymi substancjami i przedmiotami: butelką z miałkim piaskiem, z grochem, z wodą zabarwioną farbą, z wodą z odrobiną oleju, z błyszczącymi drobinkami papieru, z muszelkami, guzikami. Zachęcamy dziecko do eksperymentowania z butelkami: przesypywania, potrząsania, uderzania o siebie dwóch buteleczek, toczenia butelki, masowania własnej nogi butelką, ustawiania butelek jedna za drugą, kręcenia butelką, popychania jej, trzymania jedną ręką, obiema rękoma. ● Inicjacje czytelnice: czytanie dziecku i z dzieckiem książeczek.

	Wspólne oglądanie ilustracji, zadawanie pytań odnoszących się do ilustracji i odpowiadanie na nie, zachęcanie do wskazywania na ilustracjach motywów związanych z tekstem (proponowanie dziecku, by pokazało paluszkami obrazek, by dotknęło rączką ilustracji). Bliski kontakt z książką, ze słowem mówionym powiększa zasób dziecięcego słownictwa, dokonuje się integracja wzrokowo-słuchowa. ● Zabawy w kącikach tematycznych, szczególnie z elementami opiekuńczo - pielęgnacyjnymi doskonalącymi samoobsługę.
Rozwój społeczno-emocjonalny	● Zabawy dotykowe. ● Podkreślanie wagi osiągnięć dziecka, obdarowywanie go pochwałami. ● Nauka rozróżniania emocji. ● Zabawy ze śpiewem. ● Wyrabianie i ugruntowywanie reakcji na polecenia, stawianie granic. ● Reagowanie na niewłaściwe zachowania i tłumaczenie. ● Stwarzanie warunków do samodzielnego podejmowania decyzji przez dzieci. ● Akceptowanie wyrażanych emocji przez dzieci. ● Odnoszenie się do dzieci w sposób ciepły i życzliwy. ● Okazywanie zainteresowania tym co dziecko mówi i robi. ● Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z dzieckiem i używanie niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem. ● Opiekunowie dopasowują swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu do tego co wyraża dziecko. ● Opiekunowie są uważni na aktualne potrzeby dziecka i starają się je zaspokoić. ● Opiekunowie w trakcie zabawy/rozmowy z dzieckiem stara się być na jego wysokości – kucząc lub siadając obok. ● Aranżowanie przestrzeni w taki sposób, aby dzieci mogły widzieć, co robią inni uczestnicy grupy.
Rozwój samodzielności	● Zabawy z wysadzaniem na nocnik – zabawa symboliczna z lalką.

	● Doskonalenie umiejętności trafiania łyżką do buzi. ● Nauka nabierania gęstych potraw. ● Kontynuowanie wysadzania. ● Doskonalenie umiejętności sygnalizowania potrzeb fizjologicznych po fakcie. ● Nauka samoobsługi bazując na ubieraniu (zdejmowanie majtek, ustawianie bucików itp.).
Rozwój poznawczo - sensoryczny	● Zabawy z piętrzeniem 5 klocków, burzeniem, nakładaniem i zdejmowaniem, dopasowywaniem, mieszaniem, trafianiem do określonego celu, przenoszeniem, ustawianiem, pociąganiem, manipulowaniem jedno i oburącz przedmiotami o różnej fakturze i twardości. ● Zabawy z kredką. ● Ćwiczenia w szeregowaniu, wkładaniu, wyjmowaniu, umieszczaniu, rozróżnianiu wielkości, krążeniu (w zakresie 180 stopni), ● Zabawy w 'kącikach tematycznych, szczególnie z elementami opiekuńczo - pielęgnacyjnymi doskonalącymi samoobsługę. ● Zabawy z chowaniem i znajdowaniem przedmiotów. ● Dawanie prostych poleceń. ● Nazywanie i wskazywanie części ciała, zwierząt itp. ● Wprowadzanie zabaw i wyrazów dźwiękonaśladowczych oraz z powtórzoną sylabą. ● Wodzenie paluszkiem po konturach obrazka, zestawianie z rzeczywistym przedmiotem. ● Wzbogacanie słownika czynnego i biernego. ● Wprowadzanie nazw w oparciu o konkret. ● Wodzenie paluszkiem po konturach obrazka, nazywanie kształtu. ● Wykonywanie prostych poleceń, stawianie pytań.
Rozwój mowy	● Wykonywanie z dzieckiem zabaw oddechowych., np. dmuchanie przez rurkę do kubka z wodą, dmuchanie na piórka, na kawałeczki papieru, na kulki z waty, na wiatraczek, zabawy w chuchanie

na rączki, dmuchanie baniek mydlanych.

- Przeprowadzanie zabaw usprawniających pracę narządów mowy oraz sprawności warg, języka, żuchwy i podniebienia miękkiego, np.: zlizywanie z górnej wargi np. czekolady, dżemu z talerzyka, przyklejanie do czubka języka drobnych kawałków jedzenia wysypanych na talerzyk, przyklejanie do podniebienia papieru jadalnego albo kawałka chrupki kukurydzianej a następnie odklejanie językiem, przesuwanie czubka języka po podniebieniu od zębów, jak najdalej w głąb jamy ustnej.
- Czytanie bajek i opowiadanie dzieciom na grupie. Jeśli dziecko nie lubi słuchać kiedy mu czytamy, nie jest zainteresowane, szybko przewraca kartkę w książce nie należy rezygnować. Można zastąpić czytanie opowiadaniem. Powiedzieć zdanie lub dwa do każdej strony i zmienić kartkę. Bywa, że dzieci nie chcą słuchać, gdyż gramatyka języka pisanego jest inna niż mówionego. Dzieciom trudno zrozumieć, więc się wyłączają. Można zastąpić to formą dla nich przyjazną. Sprawdzajmy czy dziecko rozumie co mu czytamy - prośmy aby pokazało paluszkami, np.: „gdzie kotek, gdzie drzewo?”
- Czytanie dzieciom wierszyków, wyliczanek czy rymowanek. Ważne, ponieważ powtarzanie krótkich rymowanych tekstów uczy nowych słów, ćwiczy pamięć słuchową. Wielokrotne powtarzanie sprzyja temu, że dziecko najpierw wymówi wyrażenie dźwiękonaśladowcze, potem wyraz, wkrótce cały wiersz.
- Opowiadanie i relacjonowanie codziennych czynności. Ważne, ponieważ dziecko uczy się nowych słów, w doświadczeniu uczy się kojarzyć nazwę z przedmiotem, czynnością, cechą, uczy się prawidłowej odmiany wyrazów, budowania zdań. Przykłady: „Robię zupę. Obieram marchewkę. Zobacz marchewka jest pomarańczowa. Dotknij jest twarda”. Mówienie do dziecka powoli i wyraźnie. Unikanie zdrobnień i spieszczeń. To od dorosłych dzieci uczą się mowy, dajmy dobry wzór.
- Starać się unikać wypowiedziania partykuły „nie” w komunikatach skierowanych do dziecka, np. zamiast „Nie idź” – „Zostań”.

18-24 miesięcy

Rozwój motoryczny	● Doskonalenie ruchów w zakresie chodzenia, biegania, skakania. ● Ćwiczenie pokonywania przeszkód, wchodzenia i schodzenia po schodach, popychania i ciągnięcia przedmiotów, co sprzyja kształtowaniu nawyku utrzymania prawidłowej postawy ciała i doskonaleniu zwinności, szybkości, skoczności i zachowaniu równowagi ciała (np. stanie na jednej nodze). ● Ćwiczenia w chodzeniu po ławeczce, przekraczania z pozycji stojącej przeszkody zawieszanej na wysokości. ● Ćwiczenia w rzucie do celu jednorącz i oburącz (stopniowe zwiększanie odległości do 80 cm). ● Ćwiczenia ogólnorozwojowe z elementami kopania oraz doskonalące koordynację. ● Ćwiczenia ruchowo- naśladowcze i umuzykalniające. ● Ćwiczenia w chodzeniu z elementami przeważania ciała z nogi na nogę, marsze. ● Ćwiczenia we wspinaniu krokiem dostawnym z jednostronnym podparciem. ● Stemplowanie i wydzieranie, naklejanie elementów na papier. ● Zabawy konstrukcyjne, np. budowanie torów samochodowych i wieży z klocków. ● Doskonalenie czynności łączenia, dopasowywania, nawlekania. ● Doskonalenie umiejętności przelewania i przesypywania. ● Trenowanie samodzielnego zdejmowania i zakładania kapci/butów.
Rozwój zabawy	● Zabawy z wykorzystaniem dużych kształtek, poduch sensorycznych, krążków do siedzenia, wałków, na które maluch może się wspinać, może je przekraczać i na nie siadać, a następnie samodzielnie wstawiać, może się z nich zsuwać i na nie naskakiwać. ● Zabawy na hamaku i huśtawce, turlanie się, obracanie się z dzieckiem wokół własnej osi.

	● Zabawy konstrukcyjne, np. budowanie torów przeszkód, tuneli, mostów. ● Zabawy z elementami integracji sensorycznej z wykorzystaniem np.: miękkich piłeczek do masażu (z wypustkami), piłeczek piankowych, wałków sensorycznych, piłek gimnastycznych, dysków sensorycznych oraz mat sensorycznych. Zabawy te stymulują aktywność psychomotoryczną, czyli związek pomiędzy istotą postrzegania ruchu, samym ruchem, działaniem i związanymi z tym przeżyciami, wpływają korzystnie na układ przedsionkowy, wspomagają koordynację i orientację w przestrzeni. ● Zabawy z zadawaniem pytań „co to jest i jakie to jest?” Dorosły gromadzi przedmioty o różnych kształtach, fakturze, rozmiarach, które znajdują się w magicznym woreczku. Dziecko wyciąga przedmiot (np. gumową piłeczkę, która dodatkowo wydaje dźwięk po naciśnięciu), a dorosły pyta: Co to jest? Jakie to jest? Jeżeli dziecko ma trudności z nazwaniem, dorosły opisuje przedmiot i podaje jego nazwę. W woreczku można zgromadzić przedmioty z tej samej kategorii, ale różniące się kolorem, wielkością, fakturą: piłki duże – małe, czerwone – niebieskie, twarde – miękkie, z wypustkami. Zabawy stymulujące zmysł czucia, dotyku są ważnym elementem w rozwoju inteligencji ruchowej. ● Inicjacje czytelnicze: czytanie dziecku i z dzieckiem książeczek, wspólne oglądanie ilustracji, zadawanie pytań odnoszących się do ilustracji i odpowiadanie na nie, zachęcanie do wskazywania na ilustracjach motywów związanych z tekstem (zapropoń dziecku, by pokazało paluszkami obrazek, by dotknęło rączką ilustracji). ● Zabawy naśladowcze w kąciakach tematycznych (mycie, czesanie, karmienie, pojenie itp.). ● Wprowadzanie elementów budowy dwuwymiarowej.
Rozwój społeczno-emocjonalny	● Pogłębianie relacji z dorosłym poprzez kontakt słowny. ● Wdrażanie do stosowania zwrotów grzecznościowych.

	● Podkreślanie wagi osiągnięć dziecka, obdarowywanie go pochwałami ● Wyrabianie właściwej reakcji na płacz innego dziecka, pocieszanie, przytulanie, okazywanie gestów przyjaźni. ● Dbanie o rozwój uczuć wyższych. ● Wyrabianie szacunku dla przedmiotów. ● Stwarzanie warunków do samodzielnego podejmowania decyzji przez dzieci. ● Akceptowanie wyrażanych emocji przez dzieci. ● Stwarzanie warunków do tego, aby dziecko mogło być wysłuchane przez dorosłych i przez inne dzieci. ● Odnoszenie się do dzieci w sposób ciepły i życzliwy. ● Okazywanie zainteresowania tym co dziecko mówi i robi. ● Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z dzieckiem i używanie niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem. ● Opiekunowie dopasowują swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu do tego co wyraża dziecko. ● Opiekunowie są uważni na aktualne potrzeby dziecka i starają się je zaspokoić. ● Opiekunowie w trakcie rozmowy z dzieckiem stara się być na jego wysokości – kucając lub siadając obok. ● Aranżowanie przestrzeni w taki sposób, aby dzieci mogły widzieć, co robią inni uczestnicy grupy. ● Dawanie dziecku wskazówek jak współpracować z innymi dziećmi. ● Pomaganie w rozwiązywaniu konfliktów, proponując różne strategie działania w sytuacji problemowej.
Rozwój samodzielności	● Ugruntowanie sygnalizowania przed faktem wypróżniania. ● Nauka jedzenia potraw płynnych, wycierania buzi po jedzeniu, zasuwania krzeselka. ● Nauka samodzielnego zakładania majtek, układania skarpetek czy zdejmowania spodenek. ● Opanowywanie nawyków porządkowych oraz kulturalnych, a także

	nabierania i podnoszenia pokarmu do buzi.
Rozwój poznawczo - sensoryczny	● Piętrzenie 5-6 elementów. ● Ćwiczenia uporządkowanego umieszczania, nawlekania, zginania, składania, ugniatania, rozprostowywania, krążenia (w zakresie 360 stopni). ● Zabawy naśladowcze w kąciach tematycznych (mycie, czesanie, karmienie, pojenie itp.). ● Wprowadzanie elementów budowli dwuwymiarowej, czynności rwania na kawałki. ● Zabawa wspólna dziecka z rówieśnikami bądź z opiekunkami dotycząca wspólnego wyklejania wzorów czy obrazów. ● Doskonalenie czynności łączenia, dopasowywania. ● Krążenia w pionie i poziomie (w zakresie 360 stopni), przelewania, przesypywania. ● Nauka łączenia czynności ze słowem przez wprowadzanie rzeczowników, nazw czynności, czasowników określających postawę ciała, przymiotników. ● Nauka prostych piosenek i wierszyków. ● Doskonalenie odpowiedzi na pytania. ● Rozwój słownika czynnego i biernego. ● Wdrażanie do poszukiwań/porównań przedmiotów. ● Wprowadzanie loteryjek, elementów zabawy losowej.
Rozwój mowy	● Pomaganie rozwijania zdolności rozumienia. Mówienie do dziecka, komentuj na bieżąco co robisz i wyjaśnij związki przyczynowo-skutkowe. Na przykład „gotuję zupkę, którą będziesz jadł.” ● Zadawanie pytań i czekanie na reakcję. Każdą odpowiedź dziecka należy przyjąć z zainteresowaniem, mówiąc np. „naprawdę” lub „to bardzo ciekawe”. ● Nazywanie rzeczy, określanie kolorów i kształtów, poprzez proste komunikaty np. „zielone auto”, „piłka jest okrągła”, przy okazji

	pokazując jej kulistość. ● Wyraźne mówienie, używanie poprawnych form. ● Powtarzanie za dzieckiem. Na przykład jeśli malec jest na etapie mówienia „a gugu” powtórz za nim – jest to motywacja do dalszych prób. ● Tłumaczenie języka – jeśli dziecko używa już wyrazów dźwiękonaśladowczych, powtarzanie za nim. Przy okazji dodając prawidłowe brzmienie zastąpionych słów. Na przykład „brum” – „tak, brum - samochód” ● Unikanie zdrobnień i zniekształceń. Wypowiadanie słów poprawnie. ● Śpiewanie piosenek i kołysanek, zachęcając przy okazji do tego dziecko. ● Oglądanie z dzieckiem książeczek, nazywanie wszystkich obrazków, zadawanie pytań np. „gdzie jest kotek?”, Wielokrotne powtarzanie tych samych rymowanek.
--	---

24-30 miesięcy

Rozwój motoryczny	● Doskonalenie różnorodnych form aktywności ruchowej dziecka, wzmacnianie układu kostno-mięśniowego. ● Zachęcanie do samodzielnego chodzenia po schodach, ruchem na przemian, z możliwością oparcia. ● Zachęcanie do popychania zabawek przed sobą. ● Uwzględnianie w zabawach ruchowych obrotów wokół osi swojego ciała. ● Wdrażanie zabaw z przeskakiwaniem przez sznurek rozpięty kilka centymetrów nad ziemią. ● Ćwiczenia ruchowo- naśladowcze i umuzykalniające. ● Doskonalenie koordynacji czynności układu ruchowego z narządami zmysłu, np. kopanie piłki. ● Zabieganie o usprawnianie ruchów manualnych, doskonalenie umiejętności prawidłowego trzymania kredki, rysowania w obrębie, formowania brył, kuleczek, wałeczków, placuszków i tworzenia z nich innych całości. ● Układanie układanek, puzzli, klocków. ● Ćwiczenie samodzielnego ściągania i zakładania kapci. Trenowanie ściągania kurtki, bluzy czy spodni.
Rozwój zabawy	● Zabawy plastyczne z użyciem przedmiotów o różnych fakturach. ● Zabawy z odgrywaniem ról. ● Realizujemy z dzieckiem zabawy językowe w połączeniu z muzyką i tańcem, uwrażliwiamy rytmicznie i stwarzamy sytuację napięcia emocjonalnego, oczekiwania na punkt kulminacyjny w zabawie („a my wszyscy bęc”). ● Zabawy ruchowe m.in. przy muzyce. Dajemy dziecku przestrzeń do biegania, skakania, tupania, obracania się wokół własnej osi, turlania się. ● Tory przeszkód z użyciem różnych przedmiotów, np. : materace, duże

	poduszki, ławki gimnastyczne, piłki, maty sensoryczne, klocki piankowe. ● Inicjacje czytelnicze: czytanie dziecku i z dzieckiem książeczek, wspólne oglądanie ilustracji, zadawanie pytań odnoszących się do ilustracji i odpowiadanie na nie, zachęcanie do wskazywania na ilustracjach motywów związanych z tekstem (zapropnuj dziecku, by pokazało paluszkim obrazek, by dotknęło rączką ilustracji). ● Wspólne układanie klocków, puzzli, układanek. ● Stwarzanie możliwości zabaw swobodnych w kąciach tematycznych, zachęcanie do krótkich zabaw w małej grupie rówieśniczej.
Rozwój społeczno-emocjonalny	● Zaspokajanie (obok potrzeb biologicznych) potrzeb psychicznych dziecka, takich jak poczucie bezpieczeństwa, kontaktu emocjonalnego i społecznego, przynależności do określonej społeczności, akceptacji, aktywności własnej, samodzielności. ● Rozwijanie poczucia własnej odrębności. ● Wdrażanie do posługiwania się imionami dzieci z grupy oraz opiekunek. ● Podkreślanie wagi osiągnięć dziecka, obdarowywanie go pochwałami. ● Kształtowanie prawidłowych odniesień emocjonalnych i więzi uczuciowej w kontaktach społecznych zarówno ze światem dorosłych, jak i gronem rówieśników. ● Dostrzeganie indywidualizmu dziecka. ● Stwarzanie warunków do samodzielnego podejmowania decyzji przez dzieci. ● Akceptowanie wyrażanych emocji przez dzieci. ● Stwarzanie warunków do tego, aby dziecko mogło być wysłuchane przez dorosłych i przez inne dzieci. ● Odnoszenie się do dzieci w sposób ciepły i życzliwy. ● Okazywanie zainteresowania tym co dziecko mówi i robi. ● Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z dzieckiem i używanie niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem.

	● Opiekunowie dopasowują swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu do tego co wyraża dziecko. ● Opiekunowie są uważni na aktualne potrzeby dziecka i starają się je zaspokoić. ● Opiekunowie w trakcie rozmowy z dzieckiem stara się być na jego wysokości – kucając lub siadając obok. ● Aranżowanie przestrzeni w taki sposób, aby dzieci mogły widzieć, co robią inni uczestnicy grupy. ● Dawanie dziecku wskazówek jak współpracować z innymi dziećmi. ● Pomaganie w rozwiązywaniu konfliktów, proponując różne strategie działania w sytuacji problemowej.
Rozwój samodzielności	● Dbanie o przestrzeganie ustalonego rytmu dnia. ● Umożliwianie dzieciom zrozumienia celowości opanowania konkretnych umiejętności (np. lala umyta, czysta to ładna lala). ● Zwracanie uwagi na estetykę samodzielnego spożywania posiłku i poprawnego trzymanie sztućców. ● Doskonalenie samodzielnego sygnalizowania i załatwiania potrzeb fizjologicznych - pomoc dorosłego powinna sprowadzać się do przypominania i czuwania w łazience. ● Wykorzystywanie gotowości dziecka do współpracy przy odkładaniu zabawek na miejsce, przypominanie o konieczności sprzątania po posiłku, zasuwania krzeselka. ● Zachęcanie do samodzielnego ubierania się i rozbierania, układania ubranek. ● Dbanie o opanowanie nawyków grzecznościowych. Używamy ze zrozumieniem słów: proszę, przepraszam, dziękuję, dzień dobry, do widzenia. ● Wdrażanie nowych nawyków - wycieranie nosa, zapinanie zamków guzików, zakładanie butów. ● Pozwalanie dziecku na mówienie „nie”. Dawanie dziecku wyboru, np (chcesz taką książeczkę czy taką, chcesz tę bluzkę czy tę, chcesz pójść

	tą drogą czy tą? Która łyżkac= – ten czy ten?). W przypadku nasilonych buntów – przekierowywanie uwagi zanim bunt się w ogóle pojawi – można mieć w zanadrzu pewne niespodzianki, które ułatwią wyjście z tarapatów, np. książeczkę, ulubioną zabawkę, pacynkę.
Rozwój poznawczo - sensoryczny	● Zachęcanie dzieci do nazywania swych wytworów. ● Zabawa różnymi fakturami, np. płynnymi, klejącymi, sypkimi. ● Wydłużanie czasu koncentracji uwagi na zadaniu. ● Doskonalenie mowy jako podstawowego środka komunikowania się z otoczeniem i narzędzia zdobywania wiedzy o otaczającym świecie. ● Kształtowanie umiejętności wypowiadania się z użyciem zdań pojedynczych (2-3 i więcej wyrazowych). ● Zachęcanie do swobodnych wypowiedzi (rozwój mowy sytuacyjnej). Jednocześnie nie wzmacniać pozytywnie każdego specyficznego, wymyślnego słowa. ● Wdrażanie do używania zaimków osobowych takich jak „ja” czy „mnie”. ● Kształtowanie myślenia słowno-pojęciowego w oparciu o sytuację zaprezentowaną na 1-2 obrazkach. ● Rozwijanie procesu uogólniania poprzez dobieranie obrazków do pary.
Rozwój mowy	● Ćwiczenie z dzieckiem poprawnej formy dopełniacza - pokazywanie dziecku obrazka przedmiotu, następnie obracanie obrazka lub zasłanianie ręką i zadawanie pytań np. „czego nie ma?”. ● Czytanie z dzieckiem książeczki. Wskazywanie na znajdujące się na ilustracjach przedmioty i podawanie ich nazw, nazywanie czynności oraz cech przedmiotów, zwłaszcza takich jak wielkość, kolor i cechy osób na przykład wesoły, smutny, zły. ● Prośenie dziecka o podanie nazwy przedmiotów, osób, czynności przedstawionych na obrazkach w książeczkach. Pytania powinny być

	stopniowo coraz bardziej skomplikowane, na przykład od pytania „kto?” lub „co to jest?” do „co trzyma w rączkach Kasia?” ● Ćwiczenia pamięci oraz zdolności oznaczenia i kategoryzowania. Na przykład podczas czytania książeczek proszenie dziecka o nadawanie imion postaciom i posługiwanie się konsekwentnie tymi imionami. ● Proponowanie dziecku gier językowych na przykład w formie zagadek. Początkowo należy układać proste zagadki – nie rymowane np. „ma jedno uszko lub dwa, pijesz w nim soczek lub herbatkę”. Dla ułatwienia rozwiązania zagadki, dziecko może korzystać z obrazków. ● Dążyć do tego, aby przy przekazywaniu komunikatu starać się być w zasięgu wzroku dziecka i nawiązywać z nim naturalny kontakt wzrokowy.
--	--

30-36 miesięcy

Rozwój motoryczny	● Doskonalenie umiejętności utrzymania ciała w równowadze statycznej i dynamicznej - ćwiczenia umożliwiające jednocześnie wykonywanie różnych czynności: śpiewanie piosenki i ruchami rąk ilustrowanie jej treść, współdziałanie w czasie huśtania, dostosowując ruchy swojego ciała do ruchów huśtawki zawieszanej od góry. ● Doskonalenie zmysłu równowagi: sprawne omijanie i pokonywanie przeszkód, chodzenie na palcach, podskakiwanie, skakanie na obu nogach, stanie na jednej nodze, kopanie piłki i kierowanie jej w określonym kierunku. ● Wykonywanie wszystkich ćwiczeń doskonalących płynność, szybkość, harmonijność ruchów w celu ich automatyzacji. ● Doskonalenie precyzji i dokładności ruchów, koordynacji wzrokowo-ruchowej wykonywanych czynności. ● Zachęcanie do zabaw z odkręcaniem, nakręcaniem, zakręcaniem. ● Zachęcanie do zabaw z użyciem tworzyw łatwoformowalnych, zabaw w kąciakach tematycznych, z użyciem instrumentów muzycznych. ● Kształcenie umiejętności rysowania koła, kolorowania określonych kształtów w obrębie. ● Doskonalenie umiejętności wykonywania czynności zgodnie z wykształconą przewagą jednej ręki. ● Ćwiczenie samodzielnego ściągania i zakładania kapci. Trenowanie ściągania kurtki, bluzy czy spodni.
Rozwój zabawy	● Realizujemy z dzieckiem zabawy językowe w połączeniu z muzyką i tańcem, uwrażliwiamy rytmicznie i stwarzamy sytuację napięcia emocjonalnego, oczekiwania na punkt kulminacyjny w zabawie („a my wszyscy bęc”). ● Zachęcamy dzieci do aktywności, która będzie sprzyjała układaniu ilustracji tematycznych. ● Zachęcamy do zabawy układankami przestrzennymi (np. labirynty,

	fale). Rozwijają wyobraźnię i logiczne myślenie, dają manipulującemu układanką dziecku poczucie sprawstwa (dziecko przemieściło koraliki z jednej części układanki na inną). ● Układanie puzzli według wzoru - doskonali pamięć wzrokową, rozwija pole widzenia tak ważne podczas nauki czytania, uczy spostrzegawczości i cieszy dziecko z ukończonego dzieła. ● Opiekun przygotowuje obrazki/ karty/zdjęcia/pacynki przedstawiające różne sposoby wyrażania emocji i przytacza historyjki, których morał jest odzwierciedlony na obrazkach. Pyta dzieci: Dlaczego dziewczynka płacze? Dlaczego chłopiec ma smutną minę? Kto jest radosny, a kto się złości? Zachęcamy dzieci do pokazania, jak się cieszą, po czym poznać, że są smutne. ● Przygotowujemy buźki, na które dzieci przyklejają odpowiednie atrybuty związane z emocjami, nastrojem: odpowiedni układ ust, oczy, brwi. Tego typu zabawy sprzyjają uświadamianiu dzieciom okoliczności, w jakich emocje im towarzyszą. ● Zabawy z odgrywaniem ról. ● Tory przeszkód z użyciem różnych przedmiotów, np. : materace, duże poduszki, ławki gimnastyczne, piłki, maty sensoryczne, klocki piankowe. ● Inicjacje czytelnicze: czytanie dziecku i z dzieckiem książeczek, wspólne oglądanie ilustracji, zadawanie pytań odnoszących się do ilustracji i odpowiadanie na nie, zachęcanie do wskazywania na ilustracjach motywów związanych z tekstem (zapropnuj dziecku, by pokazało paluszkami obrazek, by dotknęło rączką ilustracji).
Rozwój społeczno-emocjonalny	● Kształcenie umiejętności dostrzegania czynności wykonywanych przez innych, szanowania pracy własnej i innych. ● Wdrażanie do poszanowania przedmiotów z podkreśleniem społecznego (wspólnotowego) aspektu. ● Stwarzanie możliwości zabaw swobodnych w kąciach tematycznych ze zwróceniem szczególnej uwagi na właściwe relacje między

	dziećmi. ● Wdrażanie do czynności wykonywanych na rzecz innych. ● Podkreślanie wagi osiągnięć dziecka, obdarowywanie go pochwałami. ● Zapewnianie miejsca do zabaw indywidualnych i zachęcanie do zabaw z rówieśnikami. ● Kształtowanie prawidłowych odniesień emocjonalnych i więzi uczuciowej w kontaktach społecznych zarówno ze światem dorosłych, jak i gronem rówieśników. ● Prezentowanie technik regulacji emocji. ● Stwarzanie warunków do samodzielnego podejmowania decyzji przez dzieci. ● Akceptowanie wyrażanych emocji przez dzieci. ● Stwarzanie warunków do tego, aby dziecko mogło być wysłuchane przez dorosłych i przez inne dzieci. ● Odnoszenie się do dzieci w sposób ciepły i życzliwy. ● Okazywanie zainteresowania tym co dziecko mówi i robi. ● Nawiązywanie kontaktu wzrokowego z dzieckiem i używanie niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem. ● Opiekunowie dopasowują swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu do tego co wyraża dziecko. ● Opiekunowie są uważni na aktualne potrzeby dziecka i starają się je zaspokoić. ● Opiekunowie w trakcie rozmowy z dzieckiem stara się być na jego wysokości – kucając lub siadając obok. ● Aranżowanie przestrzeni w taki sposób, aby dzieci mogły widzieć, co robią inni uczestnicy grupy. ● Dawanie dziecku wskazówek jak współpracować z innymi dziećmi. ● Pomaganie w rozwiązywaniu konfliktów, proponując różne strategie działania w sytuacji problemowej.
Rozwój samodzielności	● Dbanie o przestrzeganie ustalonego rytmu dnia.

	● Zwracanie uwagi na estetykę samodzielnego spożywania posiłku i poprawne trzymanie sztućców. ● Doskonalenie samodzielnego sygnalizowania i samodzielnego załatwiania potrzeb fizjologicznych w łazience. ● Doskonalenie umiejętności samodzielnego wykonywania czynności higienicznych, wprowadzanie umiejętności mycia zębów w sytuacjach symulowanych, np. zabawy symboliczne z lalką. ● Wykorzystywanie gotowości dziecka do współpracy przy odkładaniu zabawek na miejsce, przypominanie o konieczności sprzątanía po posiłku, zasuwania krzeselka. ● Zachęcanie do samodzielnego ubierania się i rozbierania, układania ubranek. ● Dbanie o opanowanie nawyków grzecznościowych, używamy ze zrozumieniem słów: proszę, przepraszam, dziękuję, dzień dobry, do widzenia.
Rozwój poznawczo - sensoryczny	● Doskonalenie precyzji i dokładności ruchów, koordynacji wzrokowo-ruchowej wykonywanych czynności. ● Zachęcanie do zabaw z użyciem tworzyw łatwoformowalnych, zabaw w kąciakach tematycznych, z użyciem instrumentów muzycznych, ● Kształcenie umiejętności rysowania koła, kolorowania określonych kształtów w obrębie. ● Doskonalenie umiejętności wykonywania czynności zgodnie z wykształconą przewagą jednej ręki. ● Przygotowanie do usamodzielnienia w zakresie samoobsługi i podstawowych czynności życia codziennego. ● Kształcenie wypowiedzi z użyciem zdań złożonych oraz pierwszych pytających. ● Rozwijanie słownictwa tematycznego. ● Rozwijanie procesu analizy i syntezy poprzez zabawy z układankami – rozsypankami. ● Rozwijanie procesu wnioskowania poprzez omawianie obrazków

	sytuacyjnych. ● Wdrażanie do zabawy tematycznych, zachęcanie do łączenia ich w ciągi tematyczne, umożliwianie odgrywania ról w trakcie zabawy, dostarczanie odpowiednich rekwizytów. ● Rozwijanie umiejętności opisywania sytuacji i przedmiotów, samodzielnej recytacji wierszyków, śpiewania piosenek.
Rozwój mowy	● W czasie czytania książeczek lub oglądania obrazków, należy często zadawać dziecku pytanie „dlaczego?” oraz wskazywać na widoczne związki między sytuacjami, zdarzeniami i emocjami lub zachowaniami bohaterów. Nazywanie tych związków, a następnie sprawdzanie rozumienia poprzez stawianie pytań np. „z jakiego powodu?”. ● Układanie z dzieckiem historyjek obrazkowych, zadawanie pytań do każdego obrazka i ukazywanie przyczyn i skutków. ● Aranżowanie zabaw tematycznych, polegających na wyznaczaniu dzieciom różnych ról. Należy zwrócić uwagę na to, aby zadaniem dziecka było nie tylko odpowiadanie na pytania, ale również zadawanie ich. Takie zabawy mogą odbywać się za pomocą różnych figurek, pacynek, czy przedmiotów codziennego użytku. ● Należy wyczerpująco odpowiadać na pytania dziecka, ale prostymi słowami, zrozumiałymi dla niego, zwracając szczególną uwagę na pytanie „dlaczego?”. ● Wyjaśniać dziecku relacje między zdarzeniami i zjawiskami – odpowiedzi udzielane przez dorosłego muszą być dostosowane do poziomu poznawczego i językowego dziecka. Ważne, żeby pytania które zadaje dziecko, zadać również jemu. ● W czasie czytania bajek i opowiadań zadawanie pytań mających na celu sprawdzenie poziomu rozumienia tekstu przez dziecko – należy je pytać o bohaterów i o związane z nimi wydarzenia na przykład „co robi dziewczynka?” oraz sprawdzać rozumienie związków przyczynowo-skutkowych np. „dlaczego Marta poszła do Pańa Doktora?” ● Stopniowe wprowadzanie kolejnych przyimków: „na, do, z, dla, pod”, w dalszej kolejności „o, od, przed, za, nad” oraz przyimku czasowego „po”.